

Szerkesztői iroda:
Nagy-Enyeden
A KIADÓHIVATALBAN
hová
lap szellemi részét illető
közlemények küldendők

Kiadóhivatal:
Wokál János könyvkereskedése
hová
az előfizetések és hirdetések
bérmentesen küldendők.

Kéziratok nem adtnak vissza.

KÖZÉRDEK.

Vegyes tartalmu heti lap.

Megjelenik minden vasárnapon.

Előfizetési feltételek:
helyben házhoz hordva vagy
vidékre postán küldve
egész évre 4 frt,
félre . . . 2 frt,
negyedévre 1 frt.

Hirdelmények díja:
3 hasábos petit sorért, vagy
ennek helyéért 5 kr.
Bélyegdíjért külön 30 kr.

Nyilttér sora 15 kr.

Két gyűlés.

Alkotmányos, rendezett viszonyok között élő országban az állam az egyháznak erős vára, védője, — az egyházak pedig az államnak szilárd támogatói, segítői a reá bízott nemes feladatok elérésében. A társadalom újabb, nagymérvű mozgalmi között jól esik látnunk, hogy a magyar nyelvű lakosság többségéből álló egyházak a magyar államnak erősödését s a magasabb erkölcsi irány fejlődését egyiránt célozzák, — és viszont örömmel tapasztaljuk azt is, hogy aránylag szűk anyagi viszonyaink között az állam is, az egyházak is mily sokat tesznek a társadalomért, kölcsönösen emelvén annak színvonalát, pártolván, elősegítvén közművelődési fejlődését. Az erdélyi részek méltán érdemelnek e tekintetben kiváló figyelmet. A hatalmas társadalmi mozgalom, mely „Közművelődési egyletünk” aegise alatt megindult, egyaránt érdekli az államot s legközelebb azon két egyházat, melyekhez tartozik lakosságunk legnagyobb része: a római katolikus és az evangélikus református egyházat. — E két egyház éppen e időben tartja most önkormányzati jogánál fogva évi közgyűlését, egyaránt érdekes tárgysorozattal. Mindkettőnek kebelében számos kiváló tehetségű, a társadalom legtöbb osztályát képviselő minden rendű és rangú férfi gyűl össze, olyanok, kik a közélet terén is többé-kevésbé kitűnnek. Bár különböznek a dogmatikai kérdésekben, — egyeznek a magyar király iránti hűségben, a haza szeretetében, az alkotmány tiszteletében s magyar nemzetes érzelmükben. — Az erdélyi ref. egyház alkotmánya legszilárdabb volt Magyarország protestans egyházkerületei között, — de az erdélyi róm. kath. status meg azzal dicsőíthetik, hogy párja nincsen egész Magyarországon: mert egyedül bir autonómiával. Igaz ugyan, hogy ezen autonómia nem oly teljes, nem oly önálló, mint a protestansoké, nem olyan, mint a görög szertartású romá-

noké, szerbeké: hogy miért és miféle tekintetben, az hosszabb munkálát tárgya, — de tény, hogy így van.

A róm. kath. statusgyűlés ezidei közgyűlése tárgyi és személyi tekintetben egyaránt érdekes: az ev. ref. egyházkerület gyűlése főleg személyi s ebből kifolyólag a jövőre nézve kiható fontossága.

A róm. kath. status nagy vagyonnal bir; az értékpapírok: 2.178.281 frt 6 kr, az ingatlanok: 2.100.000 frt értékben vannak felvéve. A folyó évből lett megszerezve a radnóthi uradalom 900 ezer frtért s ezzel együtt a status összesen 21.618 hold birtokkal bir. Nagy vagyon kétségtelenül, de roppant nagy a terü is, melyet viselnie kell. Így például az elemi iskolai alap 17.059 frt 40 $\frac{1}{2}$ kr, a vallás-alap 42.918 frt 21 kr, a tanulmányi alap 69.343 frt 70 kr, az ösztöndíj-alap 34.389 forint 78 kr, az árvaházi alap 31.963 frt 90 kr kiadást mutat fel.

Igen érdekes képet tár fel az összes ügyekre nézve az ig. tanács „Évi jelentése.” — Mindjárt egy személyi ügyvel kezdődik, mely erős összefüggésben áll egy elvű fontossága ügyvel: az érettségi vizsgálatokon való állami beavatkozás kérdésével. Páll Sándor tankerületi főgázgató egyzersmind az ig. tanács alelnöke volt. Az érettségi vizsgálatokon azonban az államot is, a róm. kath. statut is képviselvén, a miniszterium éppen ezen viszonyra hivatkozással vitatja az állam azon jogát, hogy az érettségi vizsgálatokon az ő kinevezettje elnököljön, mi autonómiai szempontból sérelmes. A főgázgató lemondott tehát ismételt felkérés dacára is alelnöki állomásáról, s most a statusgyűlés kereshet s bizonyára talál is oly férfit, ki oly buzgalommal végezze a status ügyeit az egyházi és világi elnökök távollétében, mint tette elismerésre méltóan Páll Sándor éveken keresztül. — A titkári állomás betöltése is igen fontos, — 16 pályázó vágyakozik reá. — Ezenkívül

számos szabályzat megállapítása, egy széleskörű teendővel felruházandó jószágigazgatóság szervezése stb. van felvéve a programmba, minél fogva a gyűlés előreláthatólag nagyon érdekes lesz.

Az erdélyi ref. egyházkerület kolozsvári közgyűlése szintén kiválóan érdekes lesz úgy az egész kerületre, mint különösen ránk enyediekre is. — Tudva van, hogy a tavaszi püspökválasztó gyűlés alkalmával dr. Kovács Ödönnek, a Bethlen-főtanoda érdemes rector-professorának, ha számban nem is, de kiváló személyiségekben kitűnő pártja volt. Az egész egyházkerületben ő volt az, kire mint püspökjelöltre második sorban gondoltak, — éppen úgy, mint most első sorban csakugyan ő méltó arra, hogy elfoglalja a rangban, méltóságban díszes s historiai multjánál fogva nevezetes „generalis notariusi”, egyházkerületi főjegyzői állomást. — Lapunk oly időben lát napvilágot, midőn már a választás esélyei előre vetik árnyékait s így sem a nagytudomány rector-professor, sem az ő barátai, annál kevésbé ellenségei nem vádolhatnak mellette való korteskedéssel. — Arra nincs is szükség, mert az ő megválasztása nemcsak nekünk, enyedieknek képezi ohajtásunkat, hanem kiváló érdeklődés nyilvánul iránta Erdélyszerte, minek bizonyosságul teljes megelégedéssel közöljük a következő felhívást:

Az egyházkerületi közgyűlés mélyen tisztelt tagjaihoz!

A közelebbi püspökválasztás alkalmával két egyén alakja magaslott ki az egyházi rendből. Már akkor úgy gondolkodtunk, hogy úgy saját érdemeiknél fogva, mint egyháznak igazi javának előmozdítása céljából egyiket püspöknek, másikat főjegyzőnek választjuk; miként ezt még a választás előtt Réthi Lajos tagtársunk igen szépen és meggyőzőleg a nyilvánosság terén is kifejtette.

Az egyiket, főt. Szász Domokos urat, a szavazatoknak csaknem osztatlan többségével püspöknek választottuk; és míg egyfelől készséggel valljuk, hogy közlünk azok is, kik nem szavaztunk volt rá, nem ellene szavaztunk, hanem csak másik jelöltünk megtisztelését céloztuk, —

TÁRCZA.

Kiállítások Rómában a császárok alatt.

FRIEDLAENDER és mások nyomán

Dr. BOZÓKY ALAJOS.

A régiek nagyon kedvelték a természeti és művészeti nevezetességeket és ritkaságokat, melyeket Rómában a köztársaság idejében, különösen diadalmenetek és játékok alkalmával, nyilvánosan kiállítottak. Pompeius óta, a ki a Mithridates főlöti győzelem után tartott diadalmenete alkalmával az ébenfát mutatta be, fákat is szoktak, úgy mond Plinius, kiállítani, mint pl. a zsidó-diadalmenetkor a balsamfát. A játékoknál a forum és comitium díszítésére s egyéb czélokra szolgáló műdarabok (insignia) többnyire művészeti, de néha természeti ritkaságok valának. Így mutatá Scaurus az ő aedilitása alatt más nevezetességeken (miracula) kívül Joppéból hozott esontjait azon csodaszörnynek, melynek Andromeda ki volt téve, s azok vastagabbak valának, mint az indiai elefántok bordái, melyek azonban bizonyára egy őskori mamuth csontjai valának. Papagályokat és más ritka madarakat is használtak a forum fel díszítésére.

A császárság idején a tartományokból minden valamire való nevezetességet és ritkaságot, ha csak lehetett, a császároknak küldtek be, kik előbb nyilvánosan kiállították, azután mindenki által hozzáférhető helyeken, főleg templomokban, megőrizték, melyeknek helyiségei az ókorban sok tekintetben muzeumok gyanánt szolgáltak. Ezen nevezetességeket „miracula”-nak nevezték el s megőrzé-

süket külön felügyelőkre bízták. Ilyen kiállításokról alkalmasint gyakran az „acta diurna” t. i. a császárság alatti hírlapok adtak hírt, melyekből azután a városi krónikások és írók merítettek; ezzel azonban nem akarjuk azt állítani, mintha minden efféle adatok közvetve vagy közvetlenül csakis ebből a forrásból erednének, hiszen Plinius is sok olyasmiről tesz említést, a mit saját szemével látott.

Legnagyobb érdeket keltettek talán az emberi test csodálatos képződései. Az akorisbeli pygmaeek (középső Egyiptomban) emlékeztetnek az egyiptomi tájképeken látható pygmaeusokra. Ily csodaterményeket alig is lehetett volna megfelelő sikerrel másutt mutogatni, mint Rómában oly időben, midőn ott nemcsak törpéket szerettek tartani az előkelő házakban, sőt efféle megnyomorításokat még mesterséges módon is előidézni törekedtek, hanem férfi és nő-óriásokat is, a hol „igazi” hülekért magas árakat fizettek s hermaphorditák igen kedveltek valának, a hol külön vásárpiaez volt szörnyszülőttek részére, melyen amatőrök lábikrátlán, rövid karu, három szemű, hegyes fejű emberpéldányokat vásároltak.

Augustus egy L. Icius nevű fiút állítottat ki, a ki nem volt egészen 2 lábnyi, 17 fontot nyomott és stentori hanggal bírt. Claudius uralkodása alatt meg egy Gabarra nevű 9 $\frac{1}{2}$ láb m. óriást mutogattak; ez tán ugyan az volt, kiről Columella, ki őt zsidónak mondja, azt állítja, hogy nem rég egy circusi mutatóvány alkalmával lépett föl, s hogy nagyobb, mint a legmagasabb germánok. Tiberius is többek között egy Eleazar nevű 7 róf hosszú zsidót kapott Artabazustól. Az ilyen természeti ritkaságokat még holtuk után is megőrizték. Plinius törpék testeit kretrezen látta; Sallustius kertjeiben pedig egy sirboltban látni lehetett egy óriást és egy óriásnőt (Posiot és Secundilat)

Augustus idejéből. Claudius császárhoz egy lényt hoztak Antiochiából (a Maeander mellől), ki 13 éves koráig leány volt s azután a 45. évben, kevéssel az esküvő előtt, férfivá átváltozott; Neróhoz pedig egy négyfejű gyermeket, kinek többi tagjai megfelelőleg ki voltak fejlődve.

Ha Rómába ritka és nevezetes állatok érkeztek, Augustus ki azoknak látásán különösen gyönyörködék, a játékok idején kívül is különböző helyeken kiállíttatá; pl. egy 50 rőfnyi kigyót a comitiumon, egy rhinoceroszt a sorompókunál (septa), egy tigrist a szinpadon. Az indiából (állítólag Porus királytól) kapott ajándékokat is, u. m. egy kark nélküli embert, három nagy viperát, egy 10 róf hosszú kigyót, egy folyóvízi 3 róf hosszú teknősbékát, egy keselyű nagyságu fogolyadarat, valószínűleg szintén nyilvánosan kiállíttatá. Egy Phoenix madarat Claudius mutattatott a népnek 47. évben a comitiumon, de senki sem kételkedett, hogy az nem igazi. Ama fehér szarvasok is, melyeket Pausanias Rómában megcsodált, alkalmasint közszemlőre valának kitéve, a másutt említett állatokat azonban alkalmasint az amphitheatrumban, vagy kalitkában láthatta. Egy a középtengerbe tévedt ezethal csontvázának mintáját Severus az amphitheatrumban mutattatá a népnek játékok alkalmával; 50 medve fért el benne.

Tiberius egy olyan hosszú fatörzset állítottat ki, minőt addig még soha sem láttak, minőhez fogható Plinius idejében sem ismertek; ez egy Rhaetiában vágott veres fényű volt, egyenesen 2 lábnyi vastagságu és 120 láb hosszú; felhasználták Neró amphitheatrumának építésénél. Agrippa az általa épített septa egyik oszlopcsarnokában nevezetessége miatt ott hagyott egy gereadát, mely 20 lábbal rövidebb és 1 $\frac{1}{2}$ láb vastagabb volt még Plinius is látta. A növényország nevezetességeit is rendszeren beküldötték a

addig másfelől nyilvánítjuk, hogy a nagytöbbség, kik rászavaztunk, és igaz meggyőződéssel szavaztunk, azon elhatározással tettük, hogy a főjegyzői szék betöltésekor szavazatunkat hasonló meggyőződéssel Dr. Kovács Ödönre fogjuk adni.

Kitörhetetlen élénkséggel él még mindnyájunk lelkeben azon szép és nagyszerűen magasztos jelenet emléke, midőn néhai boldog emlékezteti püspökünk, Nagy Péter a közgyűlés színe előtt beke fogott a közfőjegyzővé választott Szász Domokossal. Ki ne tapasztalta volna az azóta lefolyt hét év alatt ezen keresztényileg nemese tény áldásos hatását egyházi köz- és magánéletünk fejlődésében! — Mennyi félreértés, mennyi féltékenység, mennyi képzelt és valódi sérelem és ellentét simul el azóta; az izgalmak lecsendesültek, a kedélyek felderültek, hogy újra működésbe jöjjön a testvéries szeretet, a közügy iránti lelkesedés vezérlő szelleme! És mi megvagyunk győződve, hogy most is ezen ohajunk szerinti választás nem kevésbé megfogja teremni üdvös gyümölcsöt ugyan ezen irányban; meg vagyunk győződve, hogy anyaszentegyházunk békéje még szilárdabbá lesz, fejlődése és virágzása biztosítottatik ezen két kimagasló alak aegise alatt!

Ez a mi szives ohajításunk s hogy úgy legyen, teljes szívünkkel kívánjuk!

Többek nevében: gróf Bánffy Miklós, gróf Kún Károly, Lázár Mihály, Gáspár János, Székely Gergely főgondnokok. Bágya Zsigmond, Szentpáli Ignác algondnokok. Kovács Sándor t. tag. Szini János, Benedek Ferencz, Rákosi Lajos, Csizsér Gábor, Hegedűs Lajos, Bartha Lajos, Kelecsényi Károly. Tókos Sándor esperesek. Székely János ig. tanácsos. Szalánczy Lőrincz. Kovács Károly, Sylvester Domokos, dr. Damokos Antal, Török Dániel képviselők. Keresztes József theol. tanár. Kisantal Sámuel, Zajzon Mihály, Borbát Pál, Sándor János, Vass Tamás, Kovács Elek, Péter Károly e. m. jegyzők. Dózsa Dénes Váro Ferencz, Benke István gym. ig. tanárok.

E felhívás számos aláíró nevében van kiadva s mi úgy vagyunk meggyőződve, hogy az erdélyi ev. ref. egyházkerület szellemi és vallás erkölcsi életének fejlesztése körül megválasztása esetében Dr. Kovács Ödön kiváló tehetségeinél, buzgalmánál és tapintatos eljárásánál fogva érdemeket fog szerezni magának, dicsőséget egyházának s ezáltal őszinte örömet mindnyájunknak.

A magyar nemzeti művészet.

Budapest, szept. 13.

Kiállításunk fényes erkölcsi sikerei közt a legnagyobb jelentőségű és legörvendetesebb bizonyára az, hogy a nyugati nemzetek közvéleménye, mely eddig sok tekintetben balnézeteket, sőt igazságtalan felfogást táplált hazánk kultúrterekvése irányában, most országos tárlatunk alkalmából az igazságos megítélés medrébe kezd átesapni. A külföld sajtójának legtekintélyesebb közegei a tisztelet és elismerés hangján szólnak Magyarországi művészeti és tudományos fejlettségéről és komoly ipari haladásáról és a mit egy évtized alatt csak elvéve tudunk elérni, annak most naponta örvendhetünk: az európai sajtó kime-

ritethetlen elismeréssel árasztja el hazánkat és osztatlan ítéletével lelkesülten sorozza nemzetünket az európai kultúrnapok közé. Ez kétségtelenül a leghatalmasabb vívmánya országos tárlatunknak, a melynek immár teljesítve látjuk ama hivatását, hogy kulturális fejlődésünk, anyagi és szellemi állapotaink való képét tárja a külföld szeméi elé. E rokonszenves elismerés egy újabbik tanujelével találkozzunk a francia sajtó egyik legelőkelőbb közlönyének a „Temps”-nek legutóbbi számában, a mely beható cikkben foglalkozik hazánk művészetével és iparával.

Van-e Magyarországnak nemzeti művészete és nemzeti izlésen alapuló ipara? — Ezt a kérdést veti fel a „Temps” írója, ráutalván arra, hogy vannak nemzetek, a melyek a művelődés szükséges voltának tudatára ébredve, hirtelen rávetik magukat a kultura munkájára, de rendszertelenül, zűrzavarosan fogtak hozzá a nehéz műhöz és az eredmény az lett, hogy a civilizációknak csak töredékeit tudták elkapkodni, de saját nemzeti kulturát létesíteni nem tudtak. Magyarországnak azonban van nemzeti művészete és a hagyományok által megszentelt nemzeti izlése. A cikkirő ismerteti ezután agyag-, porcellán- és majolika műiparunkat, a mely szerencsésen sajátította el a régi Pannónia talajában talált ókori műkészek stíljét és formáit. Keramikus háziiparunkról azt mondja, hogy formái feltűnő módon hasonlítanak a Délfranciaországban üzött agyagipar idomaihoz és a díszítés és modellírozás e hasonlatossága annyira meggyőző, hogy el sem hitte volna, miképp e tárgyak nem Franciaországból hoztak be hazánkba, ha iparmuzeumunk tisztviselői nem biztosítják a legünnepélyesebben róla, hogy e tárgyak hazánkban évszázadok óta így készítették. — Érdekes hasonlatosságot fedez fel a cikkirő a magyar népbutor stílyje, díszítése és festésében is. E butorok — ugymond — majdnem teljesen olyanok, mint az arabok butorai és láttukra az ember azt vélné, hogy valamely Algirbeli talu szobájának belseje van szeméi előtt.

Azután fejtegeti, hogy a magyar butorok, szőnyegek, ékszerak, zománcok mennyire megőrizték régi keleti jellegüket. Az érdekes cikk a német ipar befolyására utal s azután így végződik: „Németország kereskedelmi s ipari befolyása ellen legtöbb sikerrel küzdhetne itt Franciaország. Társadalmi tekintetben a magyar nép rokonszenvét bírjuk és a barátságos tüntetések zajossága miatt nem kell az érzelmeink ösztönösét kétségbevonnunk. A mezei gazdaságokban, a bányáknál ügyes mérnökök kitűnő állásokat szerezhetnének, műipari cikkeit szívesen vennék és a nagyipar bizonyos ágai, így nevezetesen a gazdasági gép-ipar fontos piacot találhatnának. De Magyarországnak épp úgy, mint sok más országban, ugyanazon okok gátolják iparunk terjedését. Francia ügyvédök, alkuszok, kereskedő-utazók alig látni, míg a német és angol ügynökök egészen elárasztják az országot. És ezek bámulatos művészek rábeszélésben. Egy pesti kereskedő, a ki igen alaposan ismeri a párisi irodalmat, ezt mondá nekünk: „Olyanok vagyunk, mint a guillotine par persuasion (a kit rábeszélnek szép szóval, hogy guillotineoztassa magát), mert ha az ajtón kilökték őket, visszajönnek az ablakon és képesek volnának akár a keményen. Aratás előtt a Dunapart tele van angol gazdasági gépekkel, melyek a Feketetenger kikötőiből a Dunán feljöttek. Az angol ügynökök próbára kínálják, tizenkét havi fi-

zési határidővel és évenként óriási üzleteket csinálnak. Így áll a dolog egyéb ipar-cikkekünkkel is, melyeket a külföldiek az itteni verők utasításai szerint gyártanak. Ezen utazó ügynökök mind beszélnek magyarul; sok idegen czégnak állandó képviselője van Budapesten; az egyik bécsi cég nagy palotát építtetett. A francia gyarmat néhány francia tanárból és pinczéből áll. Bécsben sines különben; előkelő ember alig van hat s a háromszáz más egyen hivatalnok, tolmács, komornyik vagy pinczér. A németek mindenütt ezerével találkoznak; a legkisebb magyar falunak is meg van a maga német gyarmata, melynek boldogulása a szoros solidaritásban rejlik. — Abban rejlik a mi kivitel kereskedelmünk hanyatlása, hogy mi nem megyünk külföldre, mint az angolok és németek; ezek bebarangolják az egész világot, a hol csak adni és venni lehet, s mikor a mi humerisztikus irónk azt állítják ironikusán, hogy az angolok a Cheops piramisán és a Jungfrau tetején hirdetik szappanikat, akkor nagy dicsősérettel adóznak az angol nemzeti iparnak.

r. l.

Városi képviselőtestületi gyűlés.

— Szeptember 6-án. —

Az előforduló tárgyak fontosság tekintetéből a folyamatosan levő őszi vetési s gyümölcs szedési szorgos munkaidő dacára is szép számúul egybegyűlt képviselő tagok a polgármester üdvözlése után meghallgatták a közmunka- és közlekedési miniszter urnak az ut-, hid-, rév- és közlekedési ügyekbeni intézkedések hatósági illetékessége és a felelősségi fokozatok megállapítása érdekében kihirdetés végett megküldött körrendeletét. Azután egyhangulag szavazták meg a polgári és elemi iskoláknak a vallás- és közokt. miniszter ur által ajánlott felépítésére szükségelt piaci puszta házhelyeknek a kincstár tulajdonába leendő átadását.

Megállították az 1886. évi. a mult évtől nem sokba eltérő községi költségvetési előirányzat 132 forint 52 kr pénztararadékkal, mely alkalommal elrendeltetett az államizsna után járó házi szegények számbavétele s jelvény-nyeli ellátásuk mellett csak meghatározott napokon kioldulhatás.

A polgáriadosás egyéb jelenségeivel kevésbé összefüggő azon körülmény, hogy a város nagyobb utcáit és főképp a piaci teret rendszeren nagyszámú minden fajú kutyák özönlik el, melyek némely alkalmakkal félelmes csoportokká alakulva veszélyeztetik többnyire a piaci környékére iskolába járó kis gyermekek egészségi és testi biztonságát, miért több rendbeli panaszok is emeltettek a rendőrség előtt; mint eléggé indokolt, azon elhatározásra vezetett a városi képviselőtestület, hogy a kutyák nagy számban czellengésének korlátozása iránt intézkedjék s ez érdekében egy kutyatartási szabályzatot is készített, mely a jövő 1886. évi jan. 1-én lép életbe.

Özv. Bene Józsefnének saját kérésére a majorsági pénztárt érdeklő 350 frt kamathátraléka 200 frt eshetőlegesen perköltési biztositékkal együtti betáblázás mellett tökéssítetni határozott. Végül Labonez Ferencz helybeli születésű, megtelepült háztulajdonos a szervezeti szabályoknak megfelelően az 50 frt polgárosodási díj megfizetése mellett a városi törzspolgárok sorába egyhangulag felvételt.

császárnak a tartományokból. Augustusnak egy procurator Byzaciumból (Afrikában) egyetlen buzaszemből kisarjadzott mintegy 400 esirát küldött; ugyazon vidékről kapott Nero egyetlen szemből nőtt 360 buzaszárát; Cyrenaicából egy silphion nevű növényt, mely nagy ritkaság volt, mert akkoron ott már egészen kiveszett. Nero alatt Cappadociában márvány keménységű átlátszó követ fedeztek föl, melyet nem sokára Rómában is alkalmuk volt az embereknek megismereni, mert Nero az arany-házban egy Fortuna-templomot építtetett belőle, melyben nappal még zárt ajtók mögött is világot volt. Galenus mondja, hogy legdrágább orvosszerek a legtávolabb tartományokból a császári raktárban roppant mennyiségben találhatók. Nem egyszer híres nagyevők is általános érdeket keltek Rómában. Nero alatt, ugymond egy krónikás 354. évből, élt egy alexandriai születésű, Arpocras nevű nagyevő, a ki a következő csekélységet ette meg (manduceavit pauca): egy főzött vaddisznót, egy élő tyukot tollastól (cum suas sibi pinnas), 100 tojást, 100 fénydandelót, cipőszegyet, üvegcserepeket, galyakat egy pálmaseprőről, 4 abroszt, egy szopós malacot, egy csomó szénát — s mind a mellett még éhesnek látszott. Azt beszélték, hogy Nero szerett volna élő embereket szétzaggattatni s neki enni adni. Egy másik nagyevő Alexander Severus alatt produkálta magát, s róla is hasonlólt jegyzett fel ugyanaz krónikás; egy harmadik Phagon nevű, Aurelianus alatt élt, kinek nagyon megtetszett.

A hallatlan termékenység és többszörös szülések példányait szívesen hozták Rómában köztudomásra, a hol a közfigyelmet magukra vonták. Pompeius képeket állított föl a maga színházában ily nevezetes emberekről; ezek között volt trallesi Eutychie asszony arczképe, a ki 30 gyermeket szült, kik közül 20 az ő holt tetemét maglyára

vitte. A Kr. sz. előtti 5. év. ápril 11-én kiadott acta diurna azt újságolja, hogy egy polgár Faesulaebl 8 gyermekkel, 28 unokával, 19 öbunokával s 8 unokaleánnyal együtt a capitoliumon áldozatot mutatott be; a mi alkalmasint nemcsak nevezetességképen tételt közhírré, hanem azért is, hogy a mindinkább elharapodó nötlenség és gyermektelenség egy fényes példa által annál jobban korholhassék. Diocletianus és Maximianus alatt, így ír a 354. évi városi krónika, Rómában egy Iréne nevű nő négyest szült, három fiút és egy leányt. Augustusnak egyik rabszolgánójá pedig ötöst, mely körülmény a csakhamar bekövetkezett halála után Augustus parancsára az ő síremlékén is följegyeztetett. A digestákban ismételve történi említés, hogy Hadrianus alatt Alexandriából egy Serapias nevű nőt hoztak Rómába, a ki egyszerre négy gyermeket s 40 napra rá egy ötödikét szült a világra. Gaius szerint csak egy szülés volt az; így mondja Julianus is, a ki hozzát teszi, hogy azt Egyiptomban erősítették ő előtte. Alkalmasint ugyanazon nő ez, kiről trallesi Phlegon mondja, hogy gyermekeit Traianus császár költségén nevelték. Ugyanezen író feljegyezte, hogy látott egy 136 éves férfit, a ki Hadrianushoz vitte.

Helylyel közel a széles birodalomból a mesevilág állítólagos teremtményeit bevittek Rómába. Az afrikai sívatagból, a hol vad férfiak és nők vannak, kik közül az utóbbiak némelyek véleménye szerint a Medusmondára adtak alkalmat, egyszer egy vad embert hoztak Rómába, hogy mikor, azt nem lehet pontosan meghatározni, mert Pausanias, a ki ezt elbeszéli, egy ismeretlen írora hivatkozik, a karthágói Proclesre, Eucrates fiára. Claudius alatt Arabia hegyeiben élve fogták el egy hippocentaurust s egyéb a császárnak szánt ajándékokkal együtt egyiptomi

praefectushoz küldték; ott meghalt, mire mézbe tették, Rómába szállították s ott a császári palotában mutogatták. Phlegon részletesen leírja s azt mondja, a ki nem akarja elhinni, most is láthatja. Ugyanerről egész röviden Plinius is tesz említést. Constantinnak is küldtek egy hippocentaurust Antiochiába (beszóva). Tritonokról és Nereidekről egész Plinius idejéig úgy látszik csak hírből értesültek. Tiberius császárhoz jött egy küldöttség Olisippoból (Lissabon) azzal a jelentéssel, hogy ott egy triton láttak az ismeretes alakban egy kagylón s hallották is trombitaszavát, ugynekülönbön egy neredát, szintén az ismeretes alakban, csak hogy testének emberi felét is pikkelyek fűdték, s a lakosok messzire hallották a haldokló habléány panaszos nyöszörgését. Ezt s ehhez hasonlólt mond Plinius. Azonban Pausanias Rómában látott egy triton zöld hajjal, pikkelyes bőrrel, nagy fogakkal, kezéin kagylószerű héjjal, teste pedig halfarkban végződött. Még Poggio is tesz említést egy triton megjelenéséről, kinek fából készült mintáját Ferrarában látta.

A hőskornak egy állítólagos ereklyét kapta volna Tiberius a 17. évben, midőn egy földregész Kis-Ázsiát több más vidékkel megrázkodtatta. Ely helyeken, a hol a föld megnyílt, óriási testrészekre bukkantak s próbául az egyikről egy fogat küldtek Tiberiushoz, mely egy lábánál hosszabb volt, azon kérdéssel, ne küldjék-e utána az egész hőst? Tiberis nem akarta a hőskő siri nyugalmát megzavarni, mindazáltal csak azért, hogy nagyságukról fogalma legyen, egy Puleher nevű mérnökkel oly nagyságú fejet mintáztott, a mely a fog hosszának megfelelő, a fogat pedig visszaküldte.

Dr. Reiner Zsigmond mint Gyulafehérvár városa és községe

Tekintetes

Hivatalos tisztelet-örömmel teszem le a le mint gyenge emléket, melyeken Gyulafehérváros orvosi és közegészszerencés lehettem.

Ezen jelentésem és hivatalnokai tisztelet-termeztete indított.

Mert az orvostudorrel, a beteggel szemben hanem azon magasabb nem az egyes gyógyítás az ország egészségügyének előérése, megvalósadalom legfontosabb tönösen kiemelve a közü ur egyik hivatott orga

A congressus ezen és társelnöki székekkel teri tanácsos, Ráth K. mán vasmegeyi főispán ságai által való betöltés a congressus programjához annál inkább, a congressus magas tfontosabb érdeke körülyekkel szemben be hogy bár az orvostudor dennapi körében a be mernie a szenvedő e gyalát, csak itt ismer benne egyikét azon j a társadalom kifejlőd szabályozzák.

Ezen kérdések ségügy, egészségügyi mind megannyi kérdatják ugy hazánkat, lyek közül hosszú id munkálkodás javítást képes teremteni sem körében.

A nagy feladat csoportosuló javaslato találkoztunk, melyek delmeink, nehézségein

A tárgysorozat

1. Gyermekhalála és a külföldön. Láng
2. A bábágyó áhalandóságra. Tauffer
3. A csecsemők Bókai Lajos.
4. Jótékony egybölcsödék a csecsemő Gyula.

II. Egés

1. Egészségügy pontban. Rózsahegy
2. Egészségügy ságokban és községekben. Korányi Fri
3. Orvosság a intézmény fejlesztése III. K

1. Egészséges Lechner Lajos.
2. Ivóvíz ellenzése városokban és k
3. Fertőző betegségeken. Korányi Fri
4. Iskolák egészségügye
5. Munkások e
6. Vasuti és h Ezekhez járul az egészségügy előm értékezet. Előadók:

Ezen tárgysorozat sebb, de legegyszerűbb, de legegyszerűbb megoldás hosszú évek során át tük alapján az életta vényeit kutatja; me rosok és falrak, nem lődését föltételez téket vizsgálat alá ves és életét ez irányba és eszközöket keres elejét vonni törekzi sen a népeket tizedel

Dr. Reiner Zsigmond városi főorvosnak.

mint Gyulafehérvár városa kiküldöttének jelentése az országos orvosi és közegészségügyi congressusról.

Tekintetes Polgármester ur!

Hivatalos tisztelettel, de egyszersmind legbensőbb örömmel teszem le e lapokat t. polgármester ur kezeibe, mint gyenge emléket azon nagy jelentőségű napoknak, melyeken Gyulafehérvár városát az első magyar országos orvosi és közegészségügyi congressuson képviselni szerencsés lehettem.

Ezen jelentésem megtételére — legkiválóbb egyéni és hivatalnoki tisztelettel — maga a congressus természetére indított.

Mert az orvostudományt itt nem az egyes emberrel, a beteggel szemben fennálló feladata foglalkoztatta, hanem azon magasabb álláspontot foglalta el az, melyen nem az egyes gyógyítása csupán a cél, hanem a melyen az ország egészségügye, mint par excellence államérdéknek elérésére, megvalósítására vezet, kapcsolatban a társadalom legfontosabb tényezőivel, e tényezők közül különösen kiemelve a közigazgatást, melynek t. polgármester ur egyik hivatott organuma.

A congressus ezen álláspontját első sorban az elnöki és társelnöki széknek dr. Markusovszky Lajos miniszteri tanácsos, Ráth Károly főpolgármester és Radó Kálmán vas megyei főispán, közigazgatásunk e magas méltóságai által való betöltésével nyilvánítták: de feltűnteti ezt a congressus programja is, melyet engedelmével közölni ohajtók annál inkább, mivel e tárgysorozat képét nyújtja a congressus magas törekvéseinek és az állam egyik legfontosabb körüli legnyomatékosabb kérdéseknek, melyekkel szemben be fogja minden gondolkodó vallani, hogy bár az orvostudományban — a mint az az élet mindennapi körében a betegágyán jelentkezik — el kell ismernie a szenvedő emberiségnek jótékony, enyhítő anyagát, csak itt ismerheti fel azt teljes nagyságában, és benne egyikét azon jelentékeny előfeltételeknek, melyek a társadalom kifejlődését — erejét fokozó irányban — szabályozzák.

Ezen kérdések három főcsoportja: a gyermekorvosok, egészségügyi közigazgatás, községek egészségügye mind megannyi kérdés, melyek évtizedek óta foglalkoztatják úgy hazánkat, mint az egész művelt világot és melyek közül hosszú időkön át a legbuzgóbb törekvés és munkálkodás javítását, de megállapodást nem lesz képes teremteni sem az elméletben, sem a gyakorlati élet körében.

A nagy feladat előrevitelét előzzük e főcímek alá csoportosuló javaslatok és előadások, s itt oly nevekkel találkozunk, melyek leghívatottabb kifejezői voltak küzdelmünk, nehézségeink és törekvéseinknek.

A tárgysorozat igazolni fogja ezt:

I. Gyermekorvosok.

1. Gyermekhalandóság statisztikája Magyarországon és a külföldön. Láng Lajos.

2. A bábauty állása és annak befolyása a gyermekhalandóságra. Tauffer Vilmos.

3. A csecsemők és kisdetek táplálása és ápolása. Bókai Lajos.

4. Jótékony egyesületek és intézetek, mentőhelyek, bölcsődék a csecsemők és kisdetek oltalmazására. Koller Gyula.

II. Egészségügyi közigazgatás.

1. Egészségügyi közigazgatásunk szükségletei a központon. Rózsahegy Aladár.

2. Egészségügyi közig. szükségletei a törvényhatóságokban és községekben. Grünwald Béla és Sass J.

3. Orvosi és községi egészségügy. Chyzer Kornél.

III. Községek egészségügye.

1. Egészséges építkezés városokban és községekben. Lechner Lajos.

2. Ivóvíz ellenőrzése és egészséges ivóvíz beszerzése városokban és községekben. Fodor József.

3. Fertőző betegségek terjedésének gátlása községekben. Korányi Frigyes.

4. Iskolák egészségügyi kellekai. Imre János.

5. Munkások egészségügye. Müller Kálmán.

6. Vasuti és hajózási egészségügy. Csatóry Lajos.

Ezekhez járul az egyesületek és a társadalomnak az egészségügy előmozdítására való közreműködés fölötti értekezlet. Előadók: Fodor József és Markusovszky Lajos.

Ezen tárgysorozatban le vannak fektetve legérdekesebb, de legégetőbb, legközelebbi feladatok, de egyszersmind legnehezebb megoldású kérdései azon tudományoknak, „mely hosszú évek során át és methodice gyűjtött tények és adatok alapján az életartam s a betegség és halálozás törvényeit kutatja; mely nem az egyes ember, hanem városok és falvak, nemzetek és országok egészségügye, ép fejlődését feltételező természeti, erkölcsi és socialis tényezőket vizsgálata alá veszi; mely a föld, lég és fény alkantát és életet ez irányban boncolja és elemzi; mely módokat és eszközöket keres ezen tényezők megvalósítására s ezzel elejét venni törekszik nemcsak a betegségnek és különösen a népeket tizedelő járványoknak, de felöleli — a meny-

nyire ezt a mai ismeretek megengedik — az emberi életet és munkásságot minden irányban és minden alakban, a tehetetlen csecsemő ápolását a nemzedékek és nemzedékek felneveléséig, melynek nagyszerű feladata teljesítéséhez immár országos, birodalmi intézetek és hivatalok állítanak, s elvei nyomán az oktatás, a hadi szolgálat, a munka a lakás, az élelmény rendeztetik.”

Documentálja ezt mindjárt a legelső előadás, melyre bátor vagyok figyelmét irányítani.

(Folytatása köv.)

Színház.

Enyed városa előtt már ismeretes szabadtéri színház Táth Béla igazgatása alatt szeptember 13-án, vasárnap kezdte ismét meg előadásait Chivott és Duru „Kanári hercegnő” című vig operettejével. A közönség mint eddig, úgy ez alkalommal is kimutatta, hogy a művészetért áldozni kész, s a jóvaló társulatot mindig pártolja szép számmal gyűlt össze.

Azonban az előadás nem sorakozott azon sikerült előadások mellé, melyekhez e társulat a publikumot első körutja alkalmával szoktatta. Nem volt meg az egyöntetűség, az összhang a karok dalaiban; az egyes szereplők sem fejtettek olyan erőt ki: minőt eddig láttunk.

Vértessiné (Inez), Berzsenyi Julia (Pepita) és Nagy Vilma (Katalin) küzdöttek a sikerért, de nem tudták azt kivívni. A férfiszereplők közül Dezséri (Bombardos) állotta meg a helyét, a ravasz és eszélyes tábornokát jól szemlélyesítette. Deák (Pataques) szerepköréből némileg kiesve kissé túlzásig ment. A karzatnak játszott, tapsot hajhászott s nem a művészt tartotta szemelőtt. Az extemporizálás szép, de a mint Deák tett ez alkalommal, az nem járja. Ferenczi (Pedrillo), Aranyosi (Inigo) a hiszékeny férjeket igyekeztek feltüntetni.

Hétfőn, szept. 14-én a főiskola megnyitására ünnepelésre díszelőadásul Bayard „Eleven ördög” című vig operetteje adatott közép számu közönség előtt.

A mi az előadást illeti, azt mondhatni sikerült. Berzsenyi Julia (Letories Vicomte) nagy elevenséggel, sok eleganciával játszta nehéz szerepét. Finom játékával, művészi alakításával nemcsak (Herminét) Vértessiné, ki az epedő szerelmes kis leányt sok ügyességgel játszta, hódította meg, hanem az egész közönséget. Nagy Vilma (Mariana) esinos szabóné, tükrölpattant menyecske volt, osztozott a kivívott sikerben.

A férfiszereplők sem sok kívánni valót hagytak fenn. Dezséri (Desperies) a világ előtt komoly, de máskülönböben léha könnyelmű tanácsost híven mutatta be. Deák ügyes alakításával az együgyű, magáról sokat feltévő Tibul de Huguon bárót sok eredetiséggel játszta. Szepesi (Pomponius) a jószívű ide-oda hajlítható öreg nevelőt a maga természetességében szemlélytette a közönséggel. Szepesi urat ennél jobb szerepében aligha láttuk.

A többi szereplők is megállították helyüket. A kar is összevágó volt, csak Tischler, Asztalos, Bodnár adott néha nagyobb svungot hangjának az összhang rovására. A kísértől nem szölok.

Kedden, szept. 15-én közkívánatra Zeel és Geneé „Koldus diák” című operetteje adatott.

A sikerült előadás, dacára annak, hogy a darab már ismeretes, a közönség figyelmét folyton lekötve tartotta. Az egyes szereplők egészen hon voltak szerepkörökben. Csak egy gyönyörködtek a szép szölok, összevágó duettek a hallgatót. Csak Aranyosi (Jan Janiczky) ur juttatta eszébe a publikumnak Mezei urat, midőn Nagy Vilma (Broniszlava) szerelmi kettősét énekelte. A siker rovására volt az is, hogy egy érdekes jelenet csak a kuliszák mögött folyt le, holott a darab kidomborításának jelentékeny része.

A sok fülbemászó darab után végre szept. 16-án Jókai „Arany ember” című drámája került színre közép számu közönség előtt.

A szép irányu, érdekes fordulatokban gazdag, megrázó összeállítású teljes, megrövidítő kimenetelben végződő darab előadása sikerült.

Szepesi (Timár Mihály) nehéz szerepét jól oldotta meg. Szép (Trikalisz Euthim) rövid, de hatásos jelenetét megrázóan alakította. Halmi Cornél (Timea) első fellépésével megnyerte a közönséget. Hajlékony, rokonszenves hangjával, kerekded játékával az érzélem finom árnyalatát is híven adta vissza; nem is hiányzott a taps és kihívás. Berzsenyi Margit (Noemi) a naiv, ragaszkodó leánykát az érzélem fokozatos ébredésével mind élelkekben tüntette fel, míg végre az igaz szerelem tiszta hangján szólal meg. Különösen megható volt utolsó jelenete, midőn felkereste Timárt és mondja: „Az arany emberből hadd itt az aranyat s te az ember, jöjj velem!” Deák (Krisztyán Tódor) a könynyelmű, becsülettel, élettelt keveset gondoló kőbor lovagot művészi alakítással játszta. Dezséri (Brazovics Athanasz) a nála szokásos bravourral játszott. Berzsenyiné (Zsófia) teljesen szerepkörében volt, szépen kidomborította rövid szerepét. Szepesiné (Athalia) nem volt teljesen a helyzet urnöje. Gyors organumával az érzelmeknek és szenvedélyeknek nem tudott elég kifejezést adni. Aranyosi (Kadisa)

igen modoros mérnökari tiszta volt. A többi szereplők megállították helyüket.

Csütörtökön, szept. 17-én ismét operette. Vértessiné Szigethy Lujza jutalmára „Kapitány kisasszony” című operette adatott. — Azonban a közönség kedvence sem bírt még középszámu publikumot is összegyűjteni. Kevesen nézték végig az előadást. — Ugylátszik a közönség megelégette a vig darabokat!

Az előadáson is észrevehető volt a vonatottság. Hiányzott az élénkség, mely az operetteknek éltető eleme. Az füres padok leverőleg hatottak még azok kedélyére is, kik máskor oly pajzán elevenséggel játszták szerepüket. Általán úgy látszott, mintha nem csak a közönség, de a játszó is kimerültek volna a sok operette előadásokban. Ajánlatos volna változatosabb műsort állítani össze.

(—)

CSARNOK.

A rest legény.

— Népmese. —

Volt egyszer egy legény; de az olyan rest volt, hogy a restség miatt semmihez sem nyult. — Egyszer kimegy egy almához, mert nagyon kívánta az almát, de olyan rest volt, hogy a világ sűrű kincséért sem nyult volna az almához, hanem várta, hogy a szájába hulljék. Le feküdt az alma alá s feltátotta a száját s mind várta, csak várta, hogy hulljék, de bizony csak nem hullott az alma. Rest volt bizony, de még olyan, hogyha valaki elment mellette s köszönt neki, ő nem fogadta, hanem csak az ujjával intett.

Egyszer Krisztusurunk járt arra az Istennel, meglátják a rest legényt. Egyszer azt mondja Krisztusurunk: „Ládd, ez nem tud mit csinálni, olyan rest; meg sem mozdul a helyéből, pedig melege van, s nem nyul egy alma után a világért, pedig kívánja, azért tátotta fel a száját.”

Mennek tovább. A mint mennek-mendegélnek, látanak egy leányt, hogy arat. De az úgy arat, úgy arat, hogy amugy állanak a kövek. Krisztusurunk megint kezd szólni az Istenhez s ezt mondja: „Ládd, annak a restnek ez lesz a felesége.” Azt feleli erre az Isten: „Pedig kár annak ez a jó dolgu leány.” „Ez pedig úgy lesz” — mondá Krisztusurunk.

Elvéné a legény a leányt, de restelli hozzá menni. Másokat küld, hogy megkérjék neki. Megkérkik és megis nyerik annyira, hogy megis van a mátkaság, csak az az egy baj, hogy nem beszél senkivel semmit. Eljő a lakodalom ideje is, de restelli járni, annyira, hogy szekérral kell elvinnüök a menyasszonyhoz. Elviszik, de egy szót bár, hogy szólana; nem a világért. — Elmulik a lakodalom s már dologhoz kell fogni, de az asszony nem mehett semmire az urával; a hol hagyja reggel, este is ott kapja. Ennie is úgy kell hogy adjon, mint csecszópó gyermeknek. Elmegyén egyszer az asszony aratni s úgy arat, de úgy arat, hogy —. A mint arat, megyen arra két katona s kérdik, hogy nincs-e, hogy kivel gyűjtse a kékvetket, nincs-e ura? Az asszony azt felelte: „Bizony nincs a, mert olyan rest, hogy hetedhét országban nincs párja.” —

Az egyik katona azt mondja erre: „Jer, vedd fel egy-kükknek a ruháját magadra, menj el aztán haza s verd el jól, de úgy, hogy egész életében megemlegessen.” — Ugy is teszen. Az asszony elment s addig arattak a katonák. Most hát az asszony katona volt. — Elmegyén a resthez s kérdezősködik tőle, de nem szól. Kérdi tőle az asszony-katona, hogy miért nem szól? Az ember azt mondta, hogy restelli. Előfogta az asszony-katona az embert, de úgy elveri, hogy szinte megöli. A rest ember erre azt mondta, hogy az istenért ne verje, többet nem lesz rest s elmegyén dolgozni. El is ment s úgy aratott, hogy majd megölte magát, oly erővel dolgozott. S olyan szorgalmas volt, hogy a feleségét nem is hagyta, hogy dolgozzék. Mikor vette észre a katona, ki a felesége ruhájában volt, hogy jó a restnek a felesége, kimegyen az utba s visszacsereleli a ruháját. Aztán kérdi a katona az asszonytól: „Használt-e valamit a verés?” Az asszony azt mondta: „Sokat használt bizony, mert most dolgozik.”

Ugy dolgozott, hogy aztán párja nem volt. Legjobb dolgu volt a vidéken s olyan gazdag ember lett belőle, amint csak kell. Így lett a rest legényből gazdag ember.

Meséli: Németh Sándor.

VEGYES HIREK.

— Megyénk alispánja következő „Felhívást” intézte Alsó-Fehérmegye lakosságához: Miután a román királyságból „Román irredenta ideiglenes bizottsága” aláírással hazaelenes lázító felhívások küldettek Magyarországra egyesekhez, m. kir. belügyminiszter ő nagyméltóságának f. hó 10-én kelt rendelete folytán ezennel felhívok mindenkit, ki ezen a koronás király elleni felségsejtésre, az állam elleni hűtlenségre, lázadásra és más egyéb a polgárok vagyoni és személyi biztonságát sértő közbűntények elköve-

Szerkesztői iroda Nagy-Enyeden A KIADÓHIVATAL... Kiadóhivatal Wokál János könyvtára... az előfizetők és hirderményesek küldet... Kéziratok nem adandók

tésére egyenesen felhívták, vagy annak birtokába más uton jutott, vagy annak hollétéről biztos tudomással bír, hogy azokat akár a szolgabírók és polgármesterek útján, akár közvetlenül hozzám folyó szept. hó 30-ig adják be, illetőleg jelentsék be. Felsőleges uralkodónk iránti hűség s az állampolgárok közötti béke lévén államunk legszilárdabb alapja ezen hazafias érzület fenntartani, az ellen vétőket és csábítókat ártalmatlanná tenni hazafias kötelesség, minek teljesítését meggyenk lakosságától méltán remélhetem. Nagy-Enyeden, 1885. évi szept. hó 13-án. Csató János, kir. tanácsos alispán. — E rendelet a községekben való kihirdetés és kifüggesztés végett kiküldetett.

— Az erdélyi részek hajdani fővárosában Kolozsvárra tika fényes ünnepély folyt le folyó hó 19-én. Tiszta Kálmán miniszterelnök fia dr. Tiszta István tartotta esküvőjét Tiszta László leányával Honával; ugyanez alkalommal a menyasszony nővére Jólán gr. Bethlen Pállal esküdt örök hűséget. E szép ünnepélyre eljött Tiszta Kálmán miniszterelnök és testvére Tiszta Lajos gróf, br. Radvánszky, Bethlen, Eszterházy, Zejk stb. családok tagjai többnyire fényes díszmagyar öltözetben. Az esküvő a belső farskas-utcai fényesen díszített ev. ref. templomban folyt le; Szász Domokos püspök eskette össze a két ifju párt. A miniszterelnök üdvözlésére számosan siettek a megyék főispánai közül, Kolozsvár város pedig kiváló díszesen igyekezett fogadni a kitünő férfit, kinek kezében ez idejűleg hazánk féltett sorsa nyugszik.

— A Bethlen-főiskola megnyitó ünnepélye. A Bethlen-főiskola 1885—86-diki tanéve szept. 14-én 9 órakor nyitott meg a ref. templomban. Az orgonán Varga József tanítóképzői zenetanár játszott s a „Tebenned bizunk” elhangzása után nt. Hegedűs János teológiai tanár állt a szószékbe, s ez alkalomhoz illő emelkedett hangú imáját elrebegette. Igen szép, egyszerű imájában könyörgött az égek urához, hogy segedelmet ne vonja meg a nemesre törekvő ifjúságtól, mely a lélek magasabb rendű tehetőségeinek kiképzése végett jó a tudományok e díszes csarnokába. Kérte az egyetértést a királyra, békét a nemzetre, e nemes városra, s legközelebb a Bethlen-főiskolára. Az atya kegyelműt, a fiu szeretetét, s a szentlélek megszentelő erejét esdélve, leszállt az ur szolgája a szószékből. Azután nt. dr. Kovács Ödön rector-professor szabad beszédet tartott, melyben atyailag intette az ifjúságot nemes kötelességeinek teljesítésére. A kisebb növendékeket az érettebb ifjak figyelmébe ajánlta s kéri, hogy az legyen törekvésük, hogy az édes anya ölelő karjai s az édes apa gondoskodása általuk pótolhassék. Az iskolai törvények megtartását is szívére kötötte az ifjúságnak s miután az 1885—86-iki iskolai évet megnyitottanak nyilvánította, az ünnepély véget ért, mikor is a nagyszámu ifjúság szeretett rector-professorát élénken megéljenzve távozott a templomból.

— Csekme Ferencz, kitünően végzett papjelölt, ki a mult évet külföldi egyetemeken töltötte, s jelenleg a Bethlen-főiskolánál mint köztanító működik, mint dr. Bartók György segédlelkésze Szász Domokos ref. püspöktől felhatalmazást nyert, hogy mint segédlelkész a sakramentumokat kiszolgáltathassa, házassalásokat összeeskethesse s általában a rendes lelkészi teendőket végezhesse.

— Köszönet nyilvánítás. Tekintetes La Borda Kálmán sótárnok ur a marosújvári állami iskola könyvtára részére 80 drb könyvet, köztük egy néhány értékes darabot is ajándékozott, melyért fogadják az iskola nevében hála-lás köszönetem. Vajha többen követnék a szép tettet! — Maros-Ujvárt, 1885. szept. hó 16-án. Jovian Antal.

— A nagyenyedi honvéd ujonnan épült lakotanya végleges átvétele megtörténvén, a m. kir. honvédség egy újabb, a törvényes kívánalmaknak megfelelő, állandó lakóhelyet nyert.

— Hirdetőkre nézve fontos. A nagyenyedi nap-tár a jövő évre Wokál János könyvtár kiadásában jelenik meg helybéli czimattal bővítve, ajánljuk a gazdáknak, kereskedők, gyárosok és iparosok figyelmébe, mivel e naptárban hirdetés a legcélszerűbb, mert egész éven át naponta ezerek kezében megfordul, a hirdetések beküldhetők szeptember 30-ig Wokál János könyvtárhoz Nagy-Enyeden.

— Az „Ördög pirulái” Nagy-Enyeden. Mint biztos forrásból értesülünk, Tóth Béla szinzigazgató megvette a szeged-nagyvárad szinziársullattól az „Ördög pirulái” teljes felszerelését s a mintegy 2000 forintba került fényes díszletek és díszes jelmezek a napokban érkeznek meg Nagy-Váradról.

— Színházi játékrénd. Vasárnap, szept. 20-án először „A jeles kompanyia.” Bohózas népszimű 4 felvonásban. Irta Győri Vilmos. Délután fél 6 órakor gyermekelőadás felárú hányakkal. — „A csók on szerzett vőlegény.” Enekes bohózat 3 felv. Irta Szigethy József. Esti fél 8 órakor rendes helyárrakkal. — Hétfőn Kőnczél Lujza első felléptével „A bagdadi herczegnő.” Szimű 3 felv. Irta Dumas Sándor. — Keddén „Nóra”, történeti szimű 4 felv. Irta Csiky Gergely. — Szerdán itt először, Deák Péter jutalmául „Az arany gyűrű.” Népszimű 3 felv. Irta Deák Péter. — Csütörtökön először „Olga.” Társadalmi szimű 4 felv. Irta ifj. Abrányi Kornél. — Pénteken szünet. — Szombaton „Rip-rip” „Rip van Winkle.” Regényes vig nagy operette 4 felvonásban. Zenéjét szerző Planquette R. — Vasárnap először „1848. vagy Kossuth és Battyányi harcza a bécsi kamarilla ellen.” Harczias látványos szimű dalokkal 10 képbén. Irta Rózsa N.

— Uj virágzás és friss lombok láthatók a magyar-uteza és piaczori vadgesztenyefák legtöbbször. „Hosszu ősz lesz” jósolják mindenütt, a mi a kitünően fejlődő gazdag szőlő és gyümölcsretermésre bizonyára legjobb hatással lesz. Ujonnan megjelent könyvek kaphatók Wokál János könyvtáránál Nagy-Enyeden.

A magyar örökösödési eljárás bíróságok előtt. Irta Rónaszéky Trux Hugó. 1 frt 80 kr.

A párbér Magyarországon. Irta Timon Ákos. 4 frt.

Alba-Maria, mint Árpád sírja holtekvésének meghatározása. Irta dr. Wekerle László. 2 frt.

A budapesti ár- és értéktőzsde új áruüzleti szokásai, jegyzetekkel ellátva dr. Félégházi Agost. 2 frt.

Az első nyom. Regény, írta Beniczky Bajza Lenke. 1 frt 20 kr.

Az ifju pap. Regény, Kalotaszeg vidéki életből. Irta Gyarmathy Zsigánd. 1 frt.

Rougorék szerencsége. Regény, írta Zola Emil. Fordította Tarnay Pál. 2 frt.

Magyar szerkezet-, irály- és költészet, melyet a fiu- és leány polgári iskolák III. és IV. részére, valamint a középtanodái tanuló ifjúság használatára írta Neményi Imre. 80 kr.

Tiszta gazdálkodástan vagy logika. Irta dr. Bihar Péter. 80 kr.

Ipariskolai olvasókönyv. Az első fokú ipariskolák II-ik évfolyama számára. Szerkesztette dr. Gynlay Béla. 44 krajczár.

1885-ik évi országgyűlési törvények jegyzet-tekkel, utasításokkal és magyarázattal ellátva. III. füzet. 1 forint.

A gyümölcsenyésztés tana, átdolgozta Villási Pál. 2 forint.

Az ut a révpárt felé (klinikai képek.) Irta. Apáthy István. 80 kr.

Egy 12—14 éves fiu, ki jól írni és olvasni tud és a könyvnyomdászatot megtanulni kívánja, azonnal felvétetik Wokál János könyvnyomdájába.

KÖZGAZDASÁG.

Hol szerezzé a gazda a legjobb vetőmagot!

Nem új kérdés ez, mindannyiszor felmerül, a hány-szor a vetés ideje közeledik; a feleletet is megadták rá már sokszor többféleképen, és megadják a magkereskedők most is szóval és illusztrálva hirdetve a különböző „legjobb” vetőmagot, s mégis igen sokan vannak a gazdák közt, a kiket e kérdés majdnem mindig zavarba hoz, valahányszor a vetés ideje közel van. Sokan hisznek a magkereskedők dicséreteinek, megveszik az ajánlott vetőmagot és meg is vannak vele elégedve, a termés, melyet általa élérnek, egészen vagy nagy részt megfelel a dicséretnek, mások ellenben esalatkoznak, termésük nem sikerül s aztán rendszeren a kereskedőt szidják, hogy rossz magot adott nekik. E különbség gyakran akkor is mutatkozik, midőn a vetőmagot ugyanegy kereskedőtől vették. Mi lehet oka e különböző eredménynek, és miképp lehet azon legkönnyebben segíteni?

A felelet a következő fejtegetésből önként következik.

A növény hamualkatrészeit, tehát azokat az anyagokat, melyeket okvetlenül a gyökereken által vesz föl, legnagyobb részt azokból az anyagokból veszi, melyek trágya-alakban a földbe jutnak és csak igen csekély részt nyujt közvetlenül a föld magá.

A trágya takarmányanyagokból és alomból keletkezett, melyek az egész rendszeresen művelt földterületen termettek, s melyek ismét az egész területen lehetőleg egyformán oszlattak szét. Ez az eljárás évszázadokon át ismételődött, s így világos, hogy bizonyos gabbanemnek bizonyos szerv fejlesztéséhez ugyanazon birtok földjeiről a hamualkatrészeket majdnem egyenlő keverési arányban kell felvenni, ha a talaj fizikai tulajdonságai ezt nem akadályozzák.

Ha tehát valamely vetőmagtermelőtől vesz a gazda vetőmagot, ugy csak akkor számíthat teljes eredményre, ha a magot oly földbe veti, melyben a hamualkatrészek és a légeny ép oly arányban van meg, mint abban a földben, a melyben a vásárolt mag termelt és nagy termést adott. Ha a légenyartalom aránylag valamivel nagyobb is, ez még nem baj, sőt bizonyos esetekben előnyös is lehet, mert a növénytömegben való fejlődését elősegíti, de ha a hamualkatrészek aránya eltér, az hátrózzottan hátrányos.

Tegyük föl, hogy a vetni való buza oly földben termelt, a melyben a zabgyökér három rész kált, két rész foszforsavat és két rész meszet képes felvenni s a vevő földjén a zabgyökérrel illő viszony a következő: káli, foszforsav, mesz 7: 6: 5, ugy a buza rendes fejlődéséhez ez utóbbi földön a káli és mesz kevés volna, mert a viszony, a melyben a szóban forgó buza nagy termést adott 9: 6: 6 volt. Ha a vetőmag termelőnek a másik föld állt volna rendelkezésére és az első a vevőé volna, ugy ez oly vetőmagot venne, mely földjében nem sikerülne, mert nem találná meg benne a megfelelő mennyiségű foszforsavat és meszet; mert földjében az arány nem 42: 36: 30, mint az vetőmagja sikeres fejlődéséhez szükséges volna, hanem 42: 28: 28.

Lehet, hogy a termelőnek mindkét esetben sikerült nagy termést előállítani, sőt az is lehet, hogy a szalma és magmennyiség mindkét termelő földjén egyenlő volt; de azok a kik a vetőmagot fölük veszik, bizonyosak lehetnek benne, hogy nem fognak oly termést elérni, ha igen valószínű, hogy már az első esztendőben sokkal kevesebbet fognak aratni. Ha tehát a termésben való különbség a dolog természetében rejlik, az a kérdés merül fel, miképp biztosíthatja magát a gazda az ellen, hogy hasonló balfogást el ne kövessen?

Ha a gazda minden évben különböző gazdaságokból vett maggal termelési kísérleteket tenne, ugy esetleg sikerülne neki végre oly vetőmagot előállítani, mely saját földjén a kívánt termést eredményezné, biztosnak azonban semmi esetre sem veheti, mert a tápanyagarány annyiféle

lehet, a hányféle gazdaság van. Nemesak a főnti példában említett három anyag jön tekintetbe, hanem legalább minden (11) hamualkatrész és légeny, melyeket a föld közpészertü nedvességével és a levegőnek rajta való átjárhatása mellett tekintetbe kell venni és gyakran mindezeknek kívül még helyi viszonyok is.

Csak egy mód van, mely a gazdát az említett balfogások ellen biztosítja s ez az, ha vetőmagját maga termeli. A dolog nem oly nehéz, a milyennek kezdetben látszik és sokkal olcsóbb, mint a mennyiben rendszeren a vásárolt vetőmag kerül. Az eljárás következő: A kevekből akár kint a földön, akár a cséplősnél a szertü választásunk ki néhány mázsa oly kalaszt, mely leghosszabb és legfejlettebb. Igaz, hogy ez a munka egy kis időbe is kerül, de biztosít arra nézve, hogy a további termelésre csak oly növénygyedeket választunk ki, melyek az adott viszonyok közt jobban fejlődnek, mint bármely más. E kiválogatot kalászokat csépeljük s az így nyert mag felét, vagy leg-föllebb harmadrészt, ismét a legszebbet, melyet rostálás által lehet a többiből kiválasztani, vetőmagnak tartjuk meg.

Az így nyert vetőmagot egy kis területre vetjük el s ebből lesz a jövő évi vetőmag. Az itt termelt magból ismét a további termelésre való magot választjuk ki s ugy tovább, míg a legtokeletesebb vetőmagot elő nem állítottuk. A gondos termelő már néhány év múlva oly vetőmagot fog magának ily módon előállítani, a mely sokkal nagyobb terméssel fog a ráfordított fáradságot fizetni, mint bármely más vetőmag, melyet drága pénzben vett volna.

Különböző jó talajon műtrágya nélkül is lehet nagy termést produkálni, ha megfelelő növények következnek egymásután; de ha az elért minőség kedvezőtlen tápanyag arány miatt hiányos, vagy ha a földben kevés tápanyag van, tanácsos a hiányt műtrágyával pótolni.

Műtrágyával a gazda mezei terményeinek minőségét, azáltal pedig ha a vetőmagot maga termeli, mennyiségét fokozhatja legbiztosabban.

Igaz, hogy némely vetőmag termelési viszonyainál fogva néhány éven át akkor is nagy és jó termést ad, ha a gondos termelés és a kedvezőbb viszonyok megszűnnek reá hatni, ez azonban a ritkaságok közé tartozik, mert az elhanyagolt vetés csakhamar elastnyul és silány magot ad.

A ki vetőmagját maga akarja termelni, mindenesetre oda törekedjék, hogy az előbb említett tulajdonságú gabonához jusson, mert ennél csak a meglevő jó tulajdonságokat kell megtartani és a megváltoztatott növényi viszonyokhoz alkalmazni, míg ellenben a silányabb magot előbb jóvá kell nevelni. A ki nem a legjobb magot használja vetésre, hanem csak épen a legrosszabbat rostálja ki és a többi mind vetőmagnak használja, biztos lehet benne, hogy a legjobb gabonája is csakhamar el fog korcsosodni.

Nem lehet közönyös, hogy a jó mag hosszú, erős, tömött, vagy rövid és kevés magot tartalmazó kalászból való, ha azt a magot további termelésre akarjuk használni.

Még jobb volna, ha nemesak a kalásznak hossza és vastagsága, hanem az egy gyökérből hajtott kalászok száma is tekintetbe vétetnénk. Ez azonban csak ott volna lehetséges, a hol a gazda néhányval magával sarlóval aratná a gabonát és ugy választaná ki a legjobb kalászokat. Nagyobb és közpészertü gazdaságokban ezt nem lehet így végezni.

Ez az egyedüli biztos mód, mely által a gazda megbízható, kitünő vetőmag birtokába juthat. E—s.

FELELŐS SZERKESZTŐSÉG;

DR. MAGYARI KÁROLY

SZILÁGYI FARKAS TÖRÖK BERTALAN

Kiadó-tulajdonos WOKÁL JÁNOS

Sz. 1674—1885.

tkvi

Árverezési hirdetmény.

A nagyenyedi kir. járásbírósg mint telekkönyvi hatóság részéről közlé tételik, hogy a kir. kincstár végrehajtató 298 frt 29 kr tőke, ennek 6% kamata és 9 frt 70 kr költség kielégítése végett végrehajtást szenvedők Olteán Niculianak a dióli I. rész 543 számú tőkönyvben A+ 2. és 4—12. rendszám alatt foglalt fekvéségei 401 frt 50 kr megállapított kiküldési árban Diód község előjárósági helyiségében 1885. évi szept. hó 30-án délelőtt 10 órakor tartandó nyilvános árverésen kiküldési árban alól is eladandak Venni szándékozzók kötelesek a kiküldési ár 10% -át készpénzben, vagy pedig az 1881. évi LX. t.-cz. 42. §. jelzett árfolyammal számított, óradékképesnek nyilvánított értékpapirokban a kiküldött kezéhez letenni.

A vételről pedig vásárló az árverezés jogerőre jutása után 3 egyenlő részletben köteles a feltételekben megnevezett kir. adó-, mint letéti hivatalhoz letézteni. Különbösen az árverezés megállapított feltételei alólr telekkönyvi hatóságnál a hivatalos órák alatt és Diód község előjáróságánál megtekinthetők. A kir. járásbírósg, mint tkvi hatóság. Nagy-Enyeden, 1885. június 17-én.

Gyors és biztos segély gyomorhajók és következményei ellen.

Az egészség megtartása

kizárólagosan a jó emésztés előmozdítása és megtartásán alapszik, mivel ez az alapja az egészségnek, a testi és szellemi jólétnek. A legismertebb háziszser, az emésztés előmozdítására az évek óta ismert és kedvelt

cs. kir. szab. gyomorerosító-likör.

Ez a legjobb gyógyhatású füvekből gondosan készítve, különösen és kitünően használható mindennemű emésztési nehézségeknél, névleg étvágyhiány, puffadás, hus és gyomor-fájdalmaknál, gyomorgörgés és nyálkaságnál; foileve-niti az emésztés működését és tiszta, egészséges vért alkot. Ezen kitünő hatás következtében biztos házi szerré vált és általános elterjedtségnek örvend.

1 üveg ára 60 kr. Ezer és ezer elismert nyilatkozat érkezta, melyek megtekinthetők. Bérmentett levelek alapján szétküldetik utánvét mellett.

Kapható: N.-Enyeden WEKSZLER FERENCZ urnál, vagy a készítőnél

KANN LIPÓT líkőr-gyáros. 6—10. Budapest, váci-körút 66. száman.

Az erdélyi ref. e

Az erdélyi ev. r gyűlése folyó hó 20-án Kolozsvárra. Részt vevő java csaknem teljes számu tumokban, izgalomban. lelkében nem kevés kefontosságú közgyűlés lehanem összevonatan, mtere tesz szükségessé.

A gyűlés szept a ref. tanoda auditoriu kerületi főgondnok szék sokkal jelzi azon előrehalkotmány visszaállítására. Ezen állítása megvilágosmár püspöket választk választási aktusunkat kértörtént Szász Domokomából.

Jelezi, hogy ezen ságu teendőik várnak. kedett szellemű megnyzása után felolvasatot királyi leirat. Végül a közgyűlés jegyzőkönyvfelett, hogy a királyhapüspökünk felavátása a tal képviseltek, mire templomba vonult az aminden részében zsulódetét vette egy eg szépet és magasztos látni. A gyűlekezet és elhangzása után Szász dött imát és mélyen s végül Istennek áldását a hazára, a királyra és és ima elhangzása után kara lepte meg a nagy és nagy precizióval. Ezután Szász K. felhí az egyházközpület kezét az új püspök letérdel, pökök körül járják és k

TÁ

A

Francz

Most Páris legk pompás szönyegekkel, cziczomázott kényelm van egy derék nóm, n ügyvédek közé. Kell-e

Ha eszembe jut kellene olvasnom, azo kedik nőmmel egyet csinós öltönyű jockey földet alig érintő pári

Ilyen boldog ne Az előtt a Saint emeleten egy kis söté tentő hosszú lépeső zentem biztosítása érd tanításához, vagy a szápek kimázolásához volt boldog voltam, ha kies hogy majd megfuladt egy vasárnaponkint n

tem és az Odeon, va szinte elmehttem, e

Most azonban n hővvel nézek vissza korra! Akkor oly hol gondnélküliségemben a jövővel.